

KOK luovii jännitteiden keskellä

Kansainvälisen olympiakomitean jäsen Sari Essayah näkee olympiakisat kansainvälisen urheilun lippulaivana. Kisatulot jauhavat rahaa kansallisille olympiakomiteoille ja kansainvälisille lajiliitoille.

JOUKO KOKKONEN

Kuvat: Salla Karjalainen

PEKINGIN VUODEN 2022 TALVIKISOISSA ei Essayahin mukaan ollut urheilullisessa mielessä moittimista. Järjestelyt toimivat, urheilijoiden tulokset olivat hyviä ja suomalaismenestys ilahdutti. Pekingin kisojen alla puhuttiin, pitäisikö niitä järjestää ollenkaan ihmisoikeustilanteen vuoksi.

- Jos Kiinan ihmisoikeustilannetta arvioitaisiin niillä kriteereillä, mikä KOK:lla nykyään on, niin Peking ei olisi saanut kisoja.

Tokion kohdalla esillä oli enemmän korona. Essayh näkee, ettei kumpiakaan kisoja olisi ollut mahdollista perua lyhyellä aikataululla. Urheilijat ovat valmistautuneet kisoihin pitkään, jotkut jopa liki koko elämänsä.

Essayah sanoo maailmanpoliittisen tilanteen luoneen jännitteitä kisoissa. Hän kertoo keskustelleensa kisojen aikaan Ukrainan olympiakomitean puheenjohtajan **Sergei Bubkan** kanssa, jonka mukaan ihmiset olivat väsyneitä kahdeksan vuoden paineeseen. Ukrainalle pienen ilonpilkahduksen toi freestylelaskija **Oleksandr Abramenkon** saavuttama hopea. Mitali antoi lisäpontta presidentti **Volodymyr Zelenskyin** julistamalle kansallisen yhtenäisyyden päivälle.

- Hopealla oli kultareunus. Siinä näki, miten tärkeitä urheilun tuomat elämykset ovat. Se tuo ihmisiä yhteen.

Venäjän Ukrainaa vastaan aloittama sota loi synkän jälkivarjon kisojen ylle. Essayahin mukaan ”valitettavasti Venäjän presidentti Putinilla on ollut tapana eskaloitua olympialaisten jälkeen”. Venäjän hyökkäys Ukrainaan johti sen ja Valko-Venäjän sulkemiseen kansainvälisestä urheilusta.

- Viime aikojen ratkaisut eivät ole olleet helppoja, mutta ainoita oikeita. On suljettu Venäjä ja Valko-Venäjä kilpailutoiminnasta, samoin urheilijat. Uskon, että suositus on antanut selkänöjan lajiliitoille, joissa Venäjän osuus on suuri.

Dopingin takia Venäjä on jo ollut olympialiikkeen ulkokehällä. Urheilijoista tilanne voi tuntua epäoikeudenmukaiselta, mutta toisaalta urheilulla on putinistisessa propagandassa keskeinen osa. Urheilijat ovat myös nauttineet valtiovallan erityistä arvonantoa.

- Pakotteiden on tarkoitus tuntuakin. Hyökkäystä suvereenin valtion kimppuun ei voi hyväksyä. Pakotteiden tulee koskea koko yhteiskuntaa. Pelkkään poliittiseen eliittiin kohdennettuna teho on vähäisempi, koska he voivat helpoimmin niitä myös kiertää.

Kisat KOK:n rahasampo

Essayah myöntää, että kisojen järjestäminen sekä Tokiossa että Pekingissä oli koko kansainväliselle olympialiikkeelle taloudellisesti tärkeä. Olympiakisojen tuotto mahdollistaa hänen mukaansa kansallisen ja kansainvälisen ei-kaupallisen, järjestöpohjaisen urheilutoiminnan jatkuvuuden eri puolilla maailmaa vastapainona täysin kaupalliselle urheilulle, josta näkyviä esimerkkejä ovat NHL ja NBA. Kisat ovat taloudellisesti järjestötoimintaan perustavan urheilun taloudellinen kivijalka.

- Joka ikinen päivä KOK jakaa 3,4 miljoonaa dollaria kansallisille olympiakomiteoille ja kansainvälisille lajiliitoille, jotta ne pystyvät viemään urheilua eteenpäin.

KOK vartioi ”viiden renkaan” brändiään ja pyrkii säilyttämään sen muuttuvassa urheilumaailmassa. Essayah korostaa etenkin lajien, joiden mediahimottavuus ei ole huippukorkea, saavan KOK:lta merkittävää tukea. Hän sanoo miettineensä, kenen äänitorvena olympiakisojen lopettamista Suomessakin vaativat toimivat. KOK:n kautta kulkeval-

**Pakotteiden on
tarkoituksinkin tuntua.
Hyökkäystä
suvereenin valtion
kimppuun
ei voi hyväksyä.**

le rahalle löytyisi ottajaksi ”aika monta markkinamiestä ja bisneksentekijää”.

– KOK:n toiminnassa löytyy kritisoitavaa. Vaihtoehtona on se, että meillä on puhtaasti kaupalliset, yksityisomisteiset ammattiliigat, joissa esimerkiksi rahanpesu, urheilun integriteetti, doping eivät kiinnosta hirveästi.

Euroopan unionissa KOK on osaltaan lobannut urheilun eurooppalaista mallia, mikä on EU-parlamentin jäsenenä toimineelle Essayahille mieleen. Hänen mukaansa liikunnan ja urheilun lähestyminen EU:ssa yksinomaan siirtosopimusten ja työvoiman vapaan liikkuvuuden näkökulmista oli kapea-alainen. EU:n kanta on kuitenkin muuttunut monipuolisemmaksi.

KOK ja olympialiike

Essayah puhuu mielellään olympialiikkeestä. KOK:ssa on enemmän jäsenvaltioita kuin Yhdistyneissä Kansakunnissa (206/193). Essayahin mielestä Suomessa unohtuu usein, että KOK on osa olympialiikettä, jonka muodostavat sen kanssa kansalliset olympiakomiteat ja kansainväliset lajiliitot. KOK:n henkilöjäsentö jakautuu kolmiksi: kansallisista olympiakomiteoiden, kansainvälisten lajiliittojen lajiliittojen ja yksityisten jäsenten osuus jäsenkunnasta on kolmannes.

KOK:n toimintaa eivät helpota kansainvälisten liittojen toisistaan poikkeavat toimintatavat. Essayah sanoo, että järjestö on hakenut parempaa otetta esimerkiksi nyrkkeily- ja painonnostoliittoihin Tokiossa 2021 tehdyllä sääntömuutoksella, jonka mukaan laji voidaan sulkea olympiohjel-masta, jos se ei noudata hyvää hallintotapaa. Hänen mukaansa tarttuminen lajiliittojen toimintaan ei ole helppoa, sillä niillä on omat sääntönsä ja ne ovat juridisesti itsenäisiä. Olympiakisojen tuoma näkyvyys voi kuitenkin osaltaan vaikuttaa asiaan.

Essayahin arvosana johtajille: Tyydyttävä seitsemän

Suomalainen urheilujohtaja saa maailmanmestari Sari Essayahilta arvosanan 7.

Essayah ihmetteli Kajaanin liikuntapoliittisilla neuvottelupäivillä, miksi kielitaidottomia johtajia pitää valita joukkueeseen urheilijoita tuntemattomina häiritsemään tyhmillä kysymyksillä.

— Palkkiomatkat ovat paikallaan, mutta ei joukkueeseen valittuina, vaan tilaisuudessa tavata urheilijoita sopivaan aikaan.

Essayah myöntää tosin huomannensa, että muiden maiden joukkueilla on saattanut olla vielä heikompija johtajia.

Urheilun uuden yhteisön tiedotus on Essayahin mielestä huonoa.

— Kenttäväelle on siitä aiheutuksessa jo ongelmia.

— Epävarmuus siirtyi jo käytännön tasolle, kun päävalmentajat eivät tiedä, ovatko he virassa enää vuodenvaihteen jälkeen.

Essayah toivoo muutosten vaikutukset lajiliitoille rahanjossa mahdollisimman pieniksi.

— Yksilöurheilijalle seuraamukset yhteisöstä ovat pienet, sillä lenkille on lähettävä huolimatta siitä, kuka nuijaa heiluttaa.

Valtion liikuntaneuvoston puheenjohtaja Harri Holkeri vakuutti Essayahille, ettei oikeata tietoa ole kellään, ja siksi tilanne on pulmallinen.

— On vain Homenin paperi kiistattomasti olemassa, ja senkin sisältö riippuu siitä, miten sitä luetaan.

– Jos olympiakisoissa hakataan hevosta niin totta kai se on kaikkien silmissä. Tästä tulee paine tehdä oikeita ratkaisuja lajiliiton sisällä.

Niin Tokiossa kuin Pekingissä nousi esiin urheilijoiden ikä etenkin rullalautailussa ja taitoluistelussa. Lautailijat tekivät Tokiossa akrobaattitemppuja, jotka onnistuvat vain lasten ruumiinpainolla. Essayahin mukaan tavoitteena eivät voi olla 12–13-vuotiaat olympiavoittajat.

Olympiakisojen paisumisesta on puhuttu jatkuvasti 1970-luvulta lähtien. Erik von Frenckell sai jo 1940-luvun tehtäväkseen pohtia, miten kisoja voisi supistaa. Hänen johtamansa ryhmä ehdotti ratkaisuksi naisten osallistumisen vähentämistä. Olympiakisojen kasvu jatkui kuitenkin ja myös hakuprosessit paisuivat. Tämä lisäsi hakuihin liittyntä korruptiota.

Essayah sanoo tilanteen muuttuneen. Kisahakuihin ei käytetä enää miljoonia. Vuoden 2024 haussa Pariisi ja Los Angeles korostivat, miten vähän niiden tarvitsee rakentaa uutta. Ympäristövaatimukset ovat sisältyneet kisakaupungeille esitettyihin ehtoihin jo aiemmin. Silti todellisuus on ollut esimerkiksi Rioissa 2016 toinen kuin toiveet. Roskat lajiteltiin eri kierrätysastioihin, mutta hotellilla käynyt roska-auto kippasi kaikki jätteet samaan kuormaan.

– Tärkeää olisi, että kisaprosessit saisivat aikaan pysyviä muutoksia. Ei niin, että kaksi viikkoa puleerataan ja lajitellaan vieraskoreasti roskaa.

Sopivin annoksin nationalismia

Koko ajan näkyvillä olevat kansallistunnukset ovat olympiakisojen käyttövoimaa. Niiden avulla KOK takaa näkyvyyden, jota edes jalkapallon MM-kisat eivät saavuta. Nationalismin sijaan Essayah puhuu kuitenkin mieluummin patriotismista.

– Olympialiikkeellä on patrioottinen sävy, mutta sen peruseriaatteissa korostetaan kaikkien ihmisten tasa-arvoa, ystävyyttä ja rauhaa. Paroni de Coubertinin alkupe- räinen ajatus oli, että urheilu voisi olla maailman suurin rauhanliike.

Urheilijoiden oikeudesta ottaa kantaa poliittisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin on keskustelu viime vuosina paljon. KOK päätti toukokuussa 2021 pitää voimassa olympialiikkeen peruskirjan säännön 50, joka kieltää kaikki mielenosoitukset tai poliittiset, uskonnollisen ja rodullisen propagandan kilpailuissa ja palkintojenjaossa. Päätöstä edelsi urheilijakomission tekemä valmistelu ja laaja kuuleminen, johon osallistui yli 3 500 urheilijaa. Erilaisten mielenilmausten kieltävää sääntöä on kuitenkin arvosteltu siitä, että se rajoittaa urheilijoiden sananvapautta.

Essayah perustelee mielenilmausten kieltämistä sillä, että autoritääristen ja diktatoristen maiden urheilijat eivät joutuisi valtaapitävien viestinviejiksi. Hänen mukaansa osa maista lopettaisi palkinnonjaon näyttämisen, mikäli sääntöä ei noudatettaisi. Essayah muistuttaa, että ukrainalainen kelkkailija Vladyslav Heraskevtysh ei saanut rangaistusta Pekingissä näyttämästään rauhanviestistä. Kurinpitolautakunta tulkitsi hänen toimintansa yleiseksi rauhanviestiksi, joka oli linjassa KOK:n puheenjohtajan Thomas Bachin korokkeelta lausuma toivomuksen ”give peace a chance” kanssa.

Sari Essayah käytti puheenvuoron vuoden 1993 Liikuntapoliittisilla neuvottelupäivillä Kajaanissa. Hänen kommentinsa sai laajaa julkisuutta. Länsi-Suomi 22.9.1993.

Sari Essayah

(s. 1967)

Kauppatieteiden maisteri
1995

Kansainvälisen olympia-
komitean jäsen 2016–

Kristillisdemokraattien
puheenjohtaja 2015–

Kansanedustaja
2003–2007, 2015–

EU-parlamentin jäsen
2009–2014

MM-kulta kävelyssä
(10 km) Stuttgartissa 1993

MM-pronssi kävelyssä
(10 km) Tokiossa 1991

EM-kulta kävelyssä
(10 km) Helsingissä 1994

Laajalle levittäytyneet olympialiike ja kansainvälinen urheiluliike ovat itsessään Essayahin mielestä kulttuurisesti merkittäviä. Hän muistelee urheilu-uraansa, jonka aikana hän ehti kilpailla Neuvostoliitossa ja DDR:ssä. Henkilökohteisilla kontakteilla ja yksilötason solidaarisuudella oli merkitystä kylmän sodan vuosina.

– Annoin kenkiä ja urheiluvaatteita itäblokin urheilijoille. Monet pääsivät näkemään, millainen on todellisuus rautaesiripun toisella puolella. Läntisen elämän näkeminen vaikutti itäeurooppalaisiin urheilijoihin. Länsi-Saksassa heitä ihmetytti, miten ruokaa on tarjolla runsaasti. Kokemus oli pysäyttävä niukkuuteen ja jonottamiseen tottuneille.

KOK pyrkii uudistumaan

KOK:ssa on Essayahin mukaan käynnissä uudistusliike, joka ei ole alkanut yhtään liian myöhään. KOK:ssa on alkanut oikeasti tapahtumaan puheenjohtaja Bachin kaudella.

– Kritiikki on johtunut paljolti siitä, että aiempien hallitusten ja puheenjohtajien aikana asioita lakaistiin maton alle, eikä ole tartuttu ongelmiin. Silmät suljettiin siitä, että maailma muuttuu ympärillä. Jos olympialiike ei ala muuttua, niin se häviää. Meillä ei ole pian alle 50-vuotiaita seuraajia.

Näkyvin osa muutosta ovat uudet olympialajit. Perinteisen urheilun ystäviä ovat hämmästyttäneet kisoihin tulleet lautailijat ja kiipeilijät, joilla KOK tavoittelee uusia yleisöjä. Essayah sanoo käyneensä katsomassa kiipeilyä Tokiossa ja vaikuttuneensa. Kiipeilyn seuraaminen oli hänen mukaansa niin koukuttavaa, että laji voisi haastaa jopa sadan metrin juoksun seuratuimpana olympialajina.

Essayahin mukaan KOK on saanut sukupuolten tasa-arvossa aikaan paljon lyhyessä ajassa. Hänen aloittaessaan KOK:ssa vuonna 2016 naisia oli jäsenistä alle 30 prosenttia. Luku on 2020-luvulle tultaessa noussut 44 prosenttiin. Naiset ovat saaneet myös vastuullisia tehtäviä. Essayah toimii yhden valiokunnan ja Milanon-Cortinan koordinaatio-

komission puheenjohtajana sekä on mukana Los Angelesin koordinaatiokomissiossa.

– On laitettu selkeät vaatimukset. Jos sukupuolten edustus ei ala paranemaan kansallisissa olympiakomiteoissa tai kansainvälisissä lajiliitoissa, niin se vaikuttaa suoraan rahoitukseen.

Pariisin vuoden 2024 kisoissa kilpailee yhtä paljon miehiä ja naisia. **Lauri Pihkala** väitti 1920-luvulla KOK:n lyöneen viimeiset naulat arkkunsa sallittuaan naisten osallistua yleisurheiluun olympia-areenoilla. Sadassa vuodessa tilanne on kuitenkin muuttunut niin paljon, että naisten osallistumisen kasvattaminen on ollut järjestölle välttämättömyys.

KOK:n urheilijakomission arvo on Essayahin mukaan noussut. Komissiota on johtanut vuodesta 2021 **Emma Terho**. Essayah arvioi tehtävän olevan yksi vaikutusvaltaisimmista suomalaisen saavuttamista urheilun johtotehtävistä. Jääkiekkoliijana pitkän uran tehnyt Terho voitti äänestyksessä häntä paljon tunnetumman venäläisen ex-seiväshyppääjä **Jelena Isinbajevan**.

Vaikka jälkiviisaus on Havukka-ahon ajattelijan sanoin imelin viisauden laji, niin jälkikäteen Terhon valinta näytetään KOK:n kannalta erityisen hyvältä. Isinbajevan läheiset yhteydet Vladimir Putiniin olisivat heikentäneet urheilijakomission mainetta.

Liikunta maailmanlaajuisessa murroksessa

Kotimaan kamaralla Essayah sanoo olevansa huolissaan tulevista rahoitusratkaisuista. Hän sanoo toivovansa, että eduskuntapuolueet saavuttivat neuvotteluissa ratkaisun, joka johdattaa liikunnan ja urheilun valtiontuen siirtymiseen veikkausrahoituksesta budjettirahoitukseen. Epävarmana aikana mikään ei ole kuitenkaan varmaa.

– Urheilu ei ole mikään erillinen saareke. Riippumatta siitä, mitä Venäjän Ukrainaa vastaan aloittamassa sodassa tapahtuu, niin sillä on pitkä jälki. Väistämättä joudutaan priorisoimaan ja miettimään, mitkä ovat yhteiskunnassa elintärkeitä asioita.

Essayah kuuluu Pohjois-Savon hyvinvointialueen valtuustoon. Ensimmäisessä kokouksessa maaliskuun alussa kävi hänen mukaansa selväksi, että jos liikunnan ja terveyden edistämistä ei oteta tosissaan, niin rahat eivät yksinkertaisesti riitä. Liikunnan luonne on Essayahin mukaan myös muuttumassa. Some-maailmaan tottuneet nuoret eivät lähde enää välttämättä perinteiseen urheiluseuratoimintaan Suomessa tai muuallakaan maailmassa.

– Sosiaalisen toiminnan muodot ovat muuttuneet. Miten löydetään yhtymäkohta nuoriin, jotka voisivat olla mukana seuroissa? Nuoret liikkuvat, mutta eivät ole mukana urheilujärjestöissä.

Essayah pitää itse huolta kunnostaan liikkumalla säännöllisesti ja monipuolisesti. Haastattelupäivän hän aloitti uimalla reilun kilometrin. Liikkuminen on tarvittaessa sopeutettava vallitseviin mahdollisuuksiin. Pekingissä Essayah jumppasi vesipulloja nostelemalla ja käyttämällä hotellihuoneesta löytynyttä sateenvarjoa keppijumppassa. Tärkeimmäksi hän nostaa liikunnanilon.

– Liikunnan pitää olla mukavaa. Ja välillä voi haastaa itsensä kokeilemalla itselle vähemmän tuttuja liikkuu. ♦